

't Herenhoentien

BESTE KIENDER!

Et is haost weer veurjaar! Heerlik, want ie hoeven buten gien dikke jasse meer an, ie hoeven gien lastige sjaal meer omme, gien kriebelige musse meer op, gien onhaandige haansken meer an, gien extra sokken om de voeten, gien gedonder meer mit leerzen die aj' deur die verhipte dikke sokken haost niet meer an kriegen kunnen... Kotom, ie kun zo weer in en uut huus lopen.

Et is ok weer haost an de Paosken toe. Et verhael over Piepmoes het ok mit de Paosken te maeken. Hi'j en zien buurman de molle bin van doel om een paoskebulte te maeken. Mar as ze die in dit verhael wel hielemaole klaor kriegen? Daor kommen jim wel aachter, as juf of meester et verhael een keertien veurlezen gaot.

Op de achterkaante wodt verteld over et maeken van een palmpaosenstok. In een boel Stellingwarver dörpen wodden vroeger optochten holen deur kiender die allegere een mooie palmpaosenstok maekt hadden. Soms wodden daor ok wel lietjes bi'j zongen of deunties opzegd. Jim zien hieronder een peer van die lietjes:

Uut Langedieke:

*Palm-palm-paosen,
mien haentien wil niet raozen,
geef him dan een stokkien brood,
aanders gaot mien haentien dood*

Uut De Hoeve:

*Palm, palm-paosen
Hei koerei
Over iene zundag
Kriegen wi'j een ei
Ien ei is gien ei
Twie ei is een half ei
Drie is een paosei*

't Herenhoentien is veural bedoeld veur groep 1, 2, 3 en 4 van et basisonderwies in de Stellingwarven en vershient vier keer in et jaor. Et wodt bedocht, saemensteld en klaormaekt deur Gery Scholten en Sietske Bloemhoff, in opdracht van de Intergementelike Begeleidingsgroep Hiemkunde in Oost- en West-Stellingwarf.

PIEPMOES EN DE KIEPE

(Een veurleesverhael van Sietske Bloemhoff)

'Nog een peer weken, molle,' zegt Piepmoes die morgen tegen zien buurman, 'en dan is et Paosken. Wat vien ie, zuwwe van 't jaor weer es een paoskebulte maeken?'

'Best,' antwoordt de molle. 'Een paoskebulte maeken vien ik prachtig. Aorig beter as paoske-eier varven. Daor vien ik niks an, dat vien ik mar een geklodder van niks.'

Piepmoes scheut in de lach: 'Ja, dat weet ik nog van veurig jaor, molle. Tjongejonge, wat zag ie d'r toen mooi uut! Ie weren zels net zo kaekelbont as de eier die aj' varfd hadden! Mar wat zej', zuwwe mar mitien de bos in gaon?'

'Prima,' vint de molle, en daor toffelen de beide kammeraoden henne.

'Lao'we eerst mar es een geschikt plak opzuken,' mient Piepmoes. 'Op een hoekien laand, niet te dichte bi'j de bos. De bos moet niet in de braand vliegen, stel je veur.'

'En et moet ok niet te dichte bi'j de boerderi'je van Klaos en Miep wezen,' bedaenkt de molle.

'Eers zitten die weer aachter jow an. Ze beloven wel es dat ze jow nóóóóit weer perberen zullen te pakken, mar dat 'nooit' duurt bi'j heur vaeks niet zo lange!'

'Da's waor,' geft Piepmoes toe. 'Ze bin niet te vertrouwen. Weej' wat? Lao'we mar naor de kaampe laand bi'j de Lende gaon. Dat is een hiel aende van Klaos en Miep of, en mit et wae-ter van de Lende in de buurt kan d'r hielemaole niks mis gaon.'

Piepmoes en de molle bin et hielemaole mit mekeer iens en zetten de pas d'r flink in. Ze bin al een hiele aende onderwegens as Piepmoes inienen staon blif.

'Wat is d'r,' vragt de molle, 'waorom blief ie staon?'

'Ik miende da'k daorginderd wat bewegen zag,' antwoordt Piepmoes. 'Kiek ie ok es goed, molle, beweegt daorginderd niet wat? Wat wits?'

'k Zie hielemaole niks,' loert de molle mit de haand boven de ogen in de veerte. 'Mar ja, ie weten ok wel dat mollen min zien kunnen, Piepmoes. Zo in de veerte zie ik echt gien sikkepittien. Mar laot me es even goed luusteren. Ik kan wél goed heuren.'

De molle dri'jt him een betien omme en dot now zien haand boven zien iene oor en luustert scharp.

'Ik geleuve al da'k wat heure,' mient hi'j.

'Wat heur ie dan,' vragt Piepmoes, 'toch gien gemierk van katten, hoop ik. Dat witte zal toch niet Miep wezen, die is ommes ok veur et grootste pat wit, op et zwatte puntien van zien stat nao.'

'Nee, et klinkt niet as katte,' vint de molle. 'Mar wat et wél is... Lao'we mar veurzichtig die kaante opgaon.'

Hiel veurzichtig kroepen de moes en de molle deur de roegte naost et pad veerder. Et kan wel niet klinken as katte, mar ie weten et mar nooit.

As ze wat dichterbij kommen, zien ze wel dat et gien katte is. Et witte dat Piepmoes bewegen zag, bin de witte veren van een voegel. En niet van een gewone voegel uut de bos, nee, et is een kiepe. Een mooie witte kiepe.

Mar dat hi'j een mooie witte kiepe is, maekt et besien op dit mement hielemaole niks uut. Hi'j kaekelt wat in himzels omme en snokt now en dan zuver een betien. De kiepe is dudelik van slag, dat kun Piepmoes en de molle wel zien.

'Wat kan ik d'r now an doen,' kaekelt et kiepebesien weer. 'Wat kan ik d'r now an doen, da'k allieand mar brune eigies leg en gien witten. Ik kan et toch niet helpen dat alle aandere kiepen in et hokke wel witten leggen.'

De kiepe tokkelt nog wat omme en zicht dan inienen Piepmoes en de molle.

'Niet schrikken, kiepe,' zeggen die gauw. 'Wi'j doen jow niks. Mar wat is d'r mit jow an de haand. Wat doe ie hiere in de bos, kiepen wonen toch bi'j huzen?'

'Dat is ok zo,' vertelt de kiepe die wel deur het dat de moes en de molle niks verkeerds van plan binnen. 'Mar ik heb et nocht d'r daore dik of. Ze doen niks aandere as krimmenen da'k brune eier leg in plak van witten. Et is elk jaor veur de Paosken etzelde gezeur.

'Waarom leg ie now van die malle brune eier,' zeggen de kiender op de boerderi'je. 'Die kun we ja niet varven. Witten wel, mar brunen, dat bin mar stomme eier.' 'En aandere pochen de baos en de baozinne over mien eier dat ze zo lekker binnen. Mar in disse tied van et jaor is et altied mis,' kaekelt de kiepe deur. 'Dus gister was ik zo flauw van dat gezemel, da'k d'r vandeur gaon bin. Mar et vaalt me now niet mit. Vannaacht he'k op een toekien in dit strukien slaopen, mar ik miste mien waarme hokkien wel. En vanmorgen lag d'r vanzels ok gien lekker voer veur me klaor. Mar ja, ik moet mar zien da'k me redde.'

Piepmoes en de molle kieken mekeer es an. Da's toch ok wat, die arme kiepe. Die kan hier toch niet in de bos blieden.

Piepmoes daenkt es hiel diepe nao en stikt dan een vinger in de locht.

'Ik weet wat,' zegt hi'j opgetogen. 'Kom mit, we gaon naor mien kesteel toe en dan vertel ik jim onderwegens wat ik bedocht heb om jow te helpen, kiepe.'

En zo gebeurt et. As de drie dieren bi'j et kesteel van Piepmoes binnen, het de moes zien plan hielemaole uutlegd.

'Kom d'r mar gauw in, jonges,' zegt hi'j. 'Ik zal jow aanst jow slaopplak veur de kommende naacht anwiezen, kiepe. En dan moej' mar zien aj' daar een peer eier leggen kunnen. En dan voeren we morgen oons plan uut!'

De drieje vermaeken heur de rest van de dag best. Ze doen alderhaande spellegies en kieken naor een peer mooie pergrammes op de tillevisie en vertellen mekeer moppies. Veurdat ze et weten is et tied om op bedde te gaon. Piepmoes en de kiepe brengen de molle naor zien husien onder de grond, weensken him welterusten en gaon, as ze weer in et kesteel binnen, ok mitien op bedde. Morgen is et weer vroeg dag en hebben ze hiel wat te doen.

De zonne is de volgende dag nog mar krek opkommen as de molle is d'r al.

Piepmoes en de kiepe bin ok al uut de veren. Ze laoten de molle mitien de eigies zien die as et kiepien die naacht legd het. Et bin een peer prachtige, brune eier.

De dieren gaon mitien an de slag. Piepmoes het op de taofel alderhaande mooie dinkies klaorlegd. Kleurde veerties, gele en paorse bloemblatties van krokussies, sni'jklokkies, alderhaande kleuren kraalties en snipperties pepier en gao mar deur. Op de taofel staot ok een pot mit liem en een kwaste. Piepmoes striekt mit de kwaste liem op een ei en gefit dat an de molle.

'Te moe'n mar niet mit liem in de weer, molle,' gniest hi'j. 'As dat net zo gaon zol as mit de varve veurig jaor, dan zit ie straks op je stoel vaastekleeft.'

De molle gaot d'r mar niet op in en plakt hiel veurzichtig wat snipperties pepier en veerties op et ei. De kiepe versiert et ere ei mit bloemblatties en kleine sni'jklokkies. Et wo'n een peer prachtig versierde eier.

'Ik vien zokke eier veul mooier as varfde eier,' vint de voegel. 'Wat zullen ze morgen opkieken bi'j de boerderi'je, as ze zien wat veur mooie eier ik heb!'

Tegen de aovend, as et begint te schiemeren, brengen Piepmoes en de molle de kiepe weer naor de boerderi'je. Zonder de ere kiepen wakker te maeken weten ze et dier in zien hokke te kriegen en leggen de eigies veurzichtig naost him daele.

'Morgenaovend, om disse zelde tied, kommen we wel even heuren hoe et gaon is,' zeggen ze

tegen de voegel. 'Et komt vast en zeker goed. En as dat niet zo is, gaoj' gewoon weer mit naor mien kesteel tot nao de Paosken,' stelt Piepmoes de kiepe nog veur alle zekerhied gerust.

As Piepmoes en de molle de volgende dag bi'j et kiepien kommen, is die slim op 't schik.

'Ze begriepen d'r hielemaole niks van dat ik van die mooie eier heb,' vertelt hi'j. 'De kiender niet, de baos en de baosinne niet, de haene niet en de ere kiepen al hielemaole niet. Ze willen now allegere zokke eier hebben. En de kiender zeden dat et zo hielemaole niks utmaekt as de eier now wit of bruun binnen. Daank-je-wel, Piepmoes. En ieje ok, molle! En as ik jim es helpen kan, moej'm et zeggen, heur.'

Now, en dát kon best nog wel es zo uitkommen. Want as de beide buren et pattien weer uutlopen, kieken vier grune katte-ogen heur nao. Allierend kun Klaos en Miep dit keer niks beginnen, want ze zitten achter et raem in huus, mit de deuren dichte.

En Piepmoes en de molle? Die hebben et al weer over de volgende dag, as ze écht mit et maeken van de paoskebulte beginnen gaon!

PALMPAOSIEN

In flink wat dörpen in de Stellingwarven wodde vroeger wel een palmpaosenoptocht holen. En misschien gebeurt dat in sommige dörpen nog wel. Op Palmzondag, dat is de zundag veur Paosken, gongen kiender dan mit een versierde palmpaosenstok in optocht deur et dörp. Soms gong et plaetselike meziekörps ok wel mit.

Zoe'n palmpaosenstok bestaot mecrstal uut twee stokkies; een langere mit overdwas daoran vaaste-maekt een kottere. Bovenop de langste komt een haentien van brood. Die haentien van brood wodden speciaal deur de bakker(s) in et dörp daarveur bakt. Et stokkien dat overdwas moet, kuj' mit een spiekertien an de lange vaaste timmeren of mit een aentien touw vaastebienen. Boven op de lange stok moej' een punte sliepen zodat daor et haentien op prikt wodden kan.

Om de latten kuj' repen kleurd pepier of stroken stof dri'jen. Aj' die repen of stroken eerst dubbel vouwen en dan inknippen, kriej' d'r mooie franje an. Vaeks wo'n d'r an de beide aenden van de kotte stok een sinesappel of manderijn prikt. An de kotte stok komt trouwens ok vaeke een touwgien te hangen (in een bogien van et iene uutaende naor et ere) mit lekkere dingen daoran. Daenk daorbi'j mar an paosegies van sukelaof of suker, rezienen, schoempies of gezonde stokkies sinesappel of keze.

Nao ofloop van de optocht meuj', aj' dat willen temeensen, al die lekkere dingen opeten. Now, en wie wil dat now niet??

WIE HELPT DE KIEPE ZUKEN??

De kieke hieronder hooft tussen zien iene vleugel een peer eier vaaste.

Now had hi'j van elk ei tweeje, mar de helte is hi'j kwiet.

Wil ie de kieke helpen de goeie eier weeromme te vienen?

As je dat lokt is, kuj' de kieke en de eier mooi kleuren.

De eier die geliek an mekeer binnen, kriegen vanzels dezelde kleur!

